

» fratri meo dividat mecum hæreditatem¹. Domine, inquit,
 » die fratri meo. » Quid? « Dividat mecum hæreditatem. »
 Et Dominus: « Dic homo. » Quare enim vis dividere, nisi
 quia homo? Cum enim dicit alius: « Ego sum Pauli; alius
 » autem: Ego Apollo: nonne homines estis? Dic homo:
 » Quis constituit me divisorem hæreditatis inter vos². »
 Colligere veni, non dividere. « Ideo, inquit, dico vobis
 » cavete ab omni cupiditate³. » Cupiditas enim cupit di-
 videre, sicut charitas colligere. Quid est autem: « Cavete
 » ab omni cupiditate, » nisi, implemini charitate? Nos
 charitatem pro captu nostro habentes interpellamus Do-
 minum contra fratrem, sicut et ille contra fratrem: sed
 non hac voce, non hac postulatione. Ille enim dixit: « Do-
 » mine, die fratri meo dividat mecum hæreditatem. » Nos
 dicimus: Domine, die fratri meo teneat mecum hæredi-
 tatem.

XII. Videte ergo, fratres, quid maxime diligatis, quid
 fortiter teneatis. Glorificatus Dominus resurgendo, com-
 mendat Ecclesiam: glorificandus ascendendo, commendat
 Ecclesiam: Spiritum sanctum mittens de cœlis commen-
 dat Ecclesiam. Resurgens enim, quid dicit Discipulis suis?
 « Hæc dicebam vobis, cum adhuc essem apud vos, quia
 » oportebat impleri omnia quæ scripta sunt in Lege et
 » Prophetis et Psalmis de me. Et tunc aperuit illis sensum,
 » ut intelligerent Scripturas, et dixit eis: Quoniam sic
 » scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere
 » a mortuis tertio die. » Ubi est Ecclesiæ commendatio?
 « Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissio-
 » nem peccatorum. » Et hoc ubi? « Per omnes gentes, in-
 » cipientibus ab Jerusalem⁴. » Hoc resurrectione glorifi-
 catus. Quid ascensione glorificandus? Quod audistis:

¹ Luc. xii, 13, 14. — ² 1 Cor. iii, 4. — ³ Luc. xii, 15. — ⁴ Id. xxiv, 44-47.

« Eritis mihi testes in Jerusalem, et in tota Judæa et Sa-
 » maria, et usque in fines terræ¹. » Quid ipso adventu
 Spiritus sancti? Venit Spiritus sanctus: quos primum im-
 plevit, linguis omnium gentium loquebantur. Unusquis-
 que homo loquens omnibus linguis, quid aliud significavit,
 quam unitatem in omnibus linguis? Hoc tenentes, in hoc
 firmati, in hoc roborati, in hoc inconcussa charitate de-
 fixi, laudemus pueri Dominum, et dicamus Alleluia. Sed
 in una parte? Et unde? et quo usque? « A solis ortu usque
 » ad occasum laudate nomen Domini². »

SERMO CCLXVI³.

In vigiliis Pentecostes.

De versu Psalmi cxl: *Emendabit me justus, etc.* Contra
 Donatistas.

I. INTER alia divina Eloquia, quæ, cum Psalmus can-
 taretur, audivimus, placet adjuvante Domino istam po-
 tissimum discutere et pertractare sententiam, qua dictum
 est: « Emendabit me justus in misericordia, et arguet me,
 » oleum autem peccatoris non impinguet caput meum⁴. »
 Nonnulli enim crediderunt oleum peccatoris, oleum esse
 hominis: quia « Omnis homo mendax⁵. » Oleum autem
 Christi, quia nullum habuit omnino peccatum, etsi per
 peccatorem ministretur, non est oleum peccatoris. Cum
 tres considerandi animo occurrant, a quo datur, cui da-

¹ Act. i, 8. — ² Psal. cxl, 3. — ³ Alias 5 inter editos ex majoris Car-
 thusiæ MSS. — ⁴ Psal. cxl, 5. — ⁵ Id. cxv, 11.

tur, per quem datur: non timeamus oleum peccatoris, quia non intercipit medius minister beneficium largitoris.

II. Certe enim solemnitatem modo celebramus adventus Spiritus sancti: nam die Pentecostes, qui dies jam cœpit, erant uno in loco centum-viginti animæ, in quibus Apostoli et mater Domini et alii utriusque sexus orantes et expectantes promissum Christi, hoc est, adventum Spiritus sancti. Non erat inanis spes expectantis, quia non erat fallax pollicitatio promittentis: quod expectabatur advenit, et vasa munda, a quibus susciperetur, invenit: « Visæ sunt illis linguæ divisæ velut ignis, qui et insedit » super unum quemque eorum, et cœperunt loqui linguis » sicut Spiritus dabat eis pronuntiare¹. » Unus quique homo linguis omnibus loquebatur, quia futura Ecclesia in omnibus linguis prænuntiabatur. Unus homo signum erat unitatis: omnes linguæ in uno homine, omnes gentes in unitate. Qui pleni erant, loquebantur: et qui inanes erant, mirabantur et quod est reprehensibilis, mirabantur et calumniabantur. Dicebant enim: « Hi ebrii sunt et musto » pleni. » Quam stulta et calumniosa reprehensio! Homo ebrius non alienam linguam discit, sed suam perdit. Verumtamen per ignorantes et calumniantes veritas loquebatur. Jam quippe illi pleni erant vino novo, quia facti erant utres novi². Sed utres novos utres veteres mirabantur, et calumniando nec innovabantur, nec implebantur. Sed repressa tandem calumnia, mox ubi sermocinantibus rationemque reddentibus et Christi gratia prædicantibus aures Apostolis præbuerunt, audiendo compuncti sunt, compunctione mutati sunt, mutati crediderunt; credentes, hoc quod in aliis mirabantur, accipere meruerunt.

III. Deinde cœpit Spiritus sanctus dari per ministerium Apostolorum. Illi manus imponebant, et ille veniebat.

¹ Act. II, 3. — ² Matth. IX, 17.

Sed hoc non erat hominum: non sibi arroget minister plus quam quod ut minister. Alius est donator, alius ministrator. Hoc quippe testatus est Spiritus, ne homines sibi arrogarent quod Dei erat. Hinc enim voluit Simon inflari, qui existimans hoc hominibus esse tribuendum, pecuniam promisit Apostolis, ut et ad ipsius manus impositionem veniret Spiritus sanctus¹. Gratiam non noverat. Nam si gratiam agnosceret, gratis haberet. Ideo quia voluit emere Spiritum, non meruit redimi abs Spiritu. Quid es, homo, quod te inflare vis? Sufficit tibi ut implearis, non ut infleris. Qui impletur, dives est: qui inflatur, inanis est. Sed per homines, inquit, dabatur. Numquid ideo erat hominum quod dabatur? Sed non poterat dari, inquit, nisi per homines sanctos. Numquid in ipsos per homines venerat? Apostoli manus imponebant, et Spiritus sanctus veniebat: quando ad ipsos venit, ipsis quis manus imposuit?

IV. Accipite et tenete divina exempla: sed eloquia Dei sunt, Scripturæ auctoritas, fides verborum, veritas exemplorum. Totum legimus, totum credamus. Per manus impositionem Apostolorum datus est multis Spiritus sanctus: sed per quos dabatur, acceperant. Quando acceperant? Quando in uno conclavi centum-viginti homines erant: unusquique eorum orabat, nullus manum imponebat: orantibus supervenit, orantes implevit, impletos ministros fecit, et per ipsos suum dedit. Adhuc audite. Philippus evangelista, qui prædicavit Evangelium in Samaria, unus erat de septem diaconibus: nam in ministerii necessitate duodecim Apostolis septem diacones additi erant; ex quibus erat unus, ut dixi, Philippus, qui propter promptum prædicationis eloquium, Evangelista proprie meruit appellari. Quamvis omnes hoc agerent; iste,

¹ Act. VIII, 18.

ut dixi, in Samaria Evangelium prædicavit¹: crediderunt multi in Samaria, credentes baptizati sunt². Ut autem audierunt Apostoli, miserunt ad eos Petrum et Joannem, ut baptizatis manus imponerent, et eis manus imponendo impetrarent Spiritum sanctum invocantes. Simon admiratus tantam gratiam Apostolorum, pecuniam dare voluit, quasi illud, quod invocabatur, venale proponeretur; sed repulsus est, et tanta gratia indignus inventus est. Acceperunt ergo illi Spiritum sanctum per manus Apostolorum. Tunc ergo quia Simon ille hominum esse putaverat donum Dei, ne apud infirmos hæc suspicio firmaretur: postea Eunuchus quidam Candacæ reginæ veniebat de Jerusalem quo ierat ut oraret, et sedens in curru legebat Isaïam prophetam³. Tunc Spiritus sanctus ait Philippo, ut accederet ad currum. Ille qui in Samaria baptizaverat⁴, et nemini manum imposuerat, et Apostolis nuntiaverat, ut per illorum adventum et manus impositionem ab eo baptizati Spiritum sanctum accipere mererentur, accedit ad currum, interrogat Eunuchum utrum intelligeret, quod legebat. Respondet ille posse se intelligere, si habeat expositorem; rogat Philippum, ut currum ascenderet; ascendit, sedit cum illo, invenit eum legentem in Isaïa propheta quod de Christo fuerat prænuntiatum; « Sicut » ovis ad immolandum ductus est⁵, » et cætera quæ sunt ejusdem circumstantia lectionis. Tunc interrogans utrum de se ipso Propheta diceret, an de alio; aperta

¹ Act. viii, 3 et seqq. — ² Cod. Cass. vii, fol. 266: Ut autem manus imponeret Philippus, et imponendo impetraret Spiritum sanctum, plus erat ad diaconi ministerium. Proinde consequens erat ut fides Samariæ ab Apostolis nuntiaretur. Nuntiata est; venerunt, et baptizatis manus imposuerunt. Benedictione sua super illos Spiritum sanctum invitaverunt. Venit ad manus impositionem Apostolorum super illos Spiritus sanctus, sed voluntarius, non coactus. Tunc Simon, etc. — ³ Act. viii, 27, etc. — ⁴ Cod. Cass. vii, fol. 266: Ille qui in Samaria prædicaverat, qui in Samaria baptizaverat. — ⁵ Isaï. lxi, 7.

occasionis janua evangelizavit Christum januam salutis. Cum hæc in itinere aguntur, ventum est ad aquam, et ait Eunuchus Philippo: « Ecce aqua, quis me prohibet » baptizari? » Ait Philippus; « Si credis, fieri potest. » Et ille: « Credo Filium Dei esse Jesum. » Descenderunt in aquam, baptizavit eum Philippus. Posteaquam ascenderunt ab aqua, venit super Eunuchum Spiritus sanctus. Ecce Philippus ibi erat, qui in Samaria baptizaverat, et ad eos baptizatos Apostolos duxerat, baptizavit, nec manus imposuit: sed ut ostenderet Spiritus non verum suspicatum esse Simonem, quod hominum donum esset Spiritus Dei, in hominem venit liberaliter, et liberum fecit. Venit, ut Deus, et implevit; venit ut Dominus, et redemit.

V. Forte aliquis dicat de contentiosis, quia Philippus non erat diaconus qui baptizaverat in Samaria, sed Apostolus erat; quia et inter Apostolos Philippus nominatur² et qui proprie Evangelista appellatus est unus de diaconibus septem. Sed suspicentur quod volunt, cito solvo quæstionem. Apostolus fuerit, an diaconus, quod lectio tacuit, sit hoc incertum. Illud tamen scriptum est, quia mox ut ascenderet de aqua, venit Spiritus sanctus super spadonem³. Nemo ibi commemorat manus impositionem. Forte et hoc parum est: dicit enim ille: Aliquis prorsus imposuit illi manum, sed hoc tacuit Scriptura.

VI. Ergo quid dicis? Hoc, inquit, dico, quia in primos illos centum-viginti revera, quia tunc primum veniebat Spiritus sanctus, sine impositione manus advenit, ex illo

¹ Act. viii, 36, etc. — ² Cod. Cass. vii, fol. 266: Inter Apostolos Philippus nominatur. Legant textum lectionis, et videant eundem Philippum nominari, qui proprie Evangelista appellatus est, unus de diaconibus septem. — ³ Non sic hodie Vulgata; sed Augustino consentiunt libri aliquot Græci, ipseque Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos, cap. 4.

autem jam in neminem venit, nisi fuisset manus imposita. Oblitus es Cornelium centurionem : lege diligenter, et intellige prudenter. Cornelius centurio, sicut in eodem libro Actuum Apostolorum legitur, ubi etiam adventus Spiritus sancti prædicatur. Ad centurionem Cornelium Angelus missus est, nuntiavit illi acceptas eleemosynas ejus, exauditas orationes : proinde eum debere mittere ad Petrum, qui habitaret in Joppe in domo Simonis coriarii, eumque accersendum¹. Tunc autem magna quæstio inter Judæos et Gentes versabatur; id est, inter eos qui de Judæis, et eos qui de Gentibus crediderunt, utrum Evangelium ministrandum esset incircumcisis. Erat inde magna cunctatio, cum mittit Cornelius. Interim admonetur Petrus, agitur negotium regni cœlorum, et hic et ibi, ab illo qui ubique est. Cum enim hæc apud Cornelium aguntur, interim et Petrus in Joppe esurivit, ascendit orare cum ei refectio pararetur, orantis mens alienata est; sed ab infimis ad superna; non ut deviares, sed ut videret. Venit illi discus de cœlo submissus, quasi esurienti cœleste ferculum. Erat autem discus iste quatuor lineis alligatus, habens omnia genera animalium, munda et immunda, et voce superna pulsatus est esuriens : « Petre, surge, macta et » manduca. » Attendit ille, vidit in disco immunda animalia, quæ non solebat tangere, et respondit voci : « Absit a me, Domine : nunquam commune et immundum » intravit in os meum. » Et vox ad illum, « Quæ Deus » mundavit, tu immunda ne dixeris². » Non Petro carnalis cibus offerebatur, sed mundatus Cornelius nuntiabatur. Hoc autem factum est ter, et receptum est vas in cœlum. Evidens mysterium. Discus est orbis terrarum. Quatuor lineæ discum continentes, quatuor orbis cardines,

¹ Cod. Cass. vii, fol. 266 : Accersendum, et quod præciperet faciendum. Tunc autem, etc. — ² Act. x, 13-15.

quos Scriptura commemorat, dicens : « Ab Oriente et » Occidente, et ab Aquilone et Mari¹. » Animalia, omnes gentes. Ter submissus discus, commendatio Trinitatis. Petrus, Ecclesia; esuriens Petrus, Ecclesia desiderans fidem Gentium. Vox cœlestis, sanctum Evangelium : « Macta, » et manduca : » occide quod sunt, fac quod es. Petro discrepante de jussu, subito nuntiatum est quod quidam milites missi a Cornelio vellent eum videre. Et Spiritus sanctus Petro : « Vade cum eis, ego eos misi. » Pergit Petrus jam de visione non cunctabundus, sed certus : et sicut legitur, nuntiaturo Cornelio, occurrit humiliter, prosternitur humiliter : levatur humilius. Pervenitur domum, inveniuntur multi alii congregati. Narratur Petro quæ causa fuerit mittendi ad eum, et gratiæ aguntur quod venerit Petrus. Ergo aperto ore suo evangelizare cœpit Gentibus incircumcisis, unde illa magna quæstio versabatur, gratiam Domini Jesu Christi. Erant quidam cum Petro, qui ex Judæis crediderant, qui possent moveri, si baptizarentur incircumcisi : ibi plane Petrus ait : « Vos scitis, fratres. » quemadmodum abominandum sit Judæo accedere vel » conjungi Gentili; sed mihi Deus ostendit neminem » communem aut immundum hominem dicere³. » Ille esuriens respexit ad discum.

VII. Ubi sunt qui dicebant, (propterea enim totum narravi, propter quod volo dicere :) ubi sunt qui dicebant per hominis potestatem dari Spiritum sanctum? Evangelizante Petro, Cornelius et omnes qui cum illo erant gens⁴, hoc est, gentiles, crediderunt, et subito antequam baptizarentur impleti sunt Spiritu sancto? Quid hic respondet humana præsumptio? Non solum antè impositas manus,

¹ Luc. xii, 29. — ² Act. x, 13, etc. — ³ Cod. Cass. vii, fol. 266 : Mihi Deus ostendit; quando ostendit? ubi ostendit? Neminem communem aut immundum hominem dicere. — ⁴ Forte erant audientes. — .8. in .mol. —

sed ante ipsum baptismum venit Spiritus sanctus, de potestate, non de necessitate. Venit ante baptismi ablutio- nem, ut auferret controversiam circumcisionis. Posset enim a calumniantibus vel non intelligentibus dici Petro: Male fecisti dare Spiritum sanctum¹. Ecce impletum est, ecce demonstratum est quod Dominus ait: « Spiritus ubi » vult inspirat². » Ecce impletum est, ecce monstratur quam verum Dominus dixerit: « Spiritus ubi vult ins- » pirat. » Et tamen arrogantiae spiritum nondum hære- ticus superbus expirat. Adhuc dicit: Meum est, noli ab illo accipere, sed a me. Respondes: Quæro quod Dei est. Ille: Non legisti: « Oleum autem peccatoris non impin- » guet caput meum³. » Ergo oleum tuum est? si tuum est, nolo: si tuum est, malum est. Si autem Dei est, et per te malum bonum est. Cœnum non inquinat solis ra- dium, et tu inquinans Dei oleum? Ideo autem malo tuo habes, quia quod bonum est malus habes; quod Dei est, malus accepisti: quia separatus non collegisti, sed spar- sisti. Qui manducant indigne, iudicium sibi manducant et bibunt⁴: quia manducant indigne, non manducant? Indigno bucellam Christus Judæ dedit, et ille hanc ad iudicium accepit⁵. Numquid a malo accepit? numquid malum accepit? Sed ideo reus est, quia a bono bonum malus accepit. Non est ergo oleum peccatoris, oleum salu- taris. Bene accipiatur, et bonum est: et si male acci- piatur, bonum est. Væ hominibus bonum male accipien- tibus.

VIII. Vide tamen Scripturæ sensum, ne forte aliquid admoneat, quod intelligentiæ pateat meliori: « Emenda- » bit me, inquit, justus in misericordia: » et si cæ-

¹ Cod. Cass. vii, fol. 266: Male fecisti incircumcisis dare baptismum. Numquid posset dici Deo: Male fecisti dare Spiritum sanctum? Ecce, etc. — ² Joan. iii, 8. — ³ Psal. cxi, 5. — ⁴ I Cor. i, 29. — ⁵ Joan. xiii, 26.

pleni SERMO CCLXVI, IN VIGILIIS PENTECOSTES. 395
dit, amat; diligit objurgator; decipit adulator: ille mi- seretur, ille circumvenit. Dura est virga cædentis; molle est oleum blandientis. Etenim omnes adultores caput unguunt, non viscera sanant. Ama objurgatorem, cave adulatorem. Si enim amas veridicum objurgatorem et caves fallacem adulatorem, potes dicere quod cantatum est: « Emen- » dabit me justus in misericordia, et arguet me, oleum » autem peccatoris, hoc est blandimentum adulatoris, » non impinguet caput meum. » Pingue caput, grande caput est: grande caput, superbum caput est. Melius est cor sanum, quam grande caput: sed cor sanum facit virga objurgantis, grande caput facit oleum peccatoris, hoc est assentatio adulatoris. Si caput grande fecisti, cave pondus capitis, ne in præcipitium perducaris. Hæc, quantum existimo, pro tempore de hac una Psalmi sen- tentia sufficienter locuti sumus, Domino adjuvante, et corda vestra in secreto ædificante.

SERMO CCLXVII².

In die Pentecostes, I.

I. HODIERNI diei solemnitas Domini Dei magni et magnæ gratiæ, quæ superfusa est super nos, recordationem facit. Ideo enim solemnitas celebratur, ne quod semel factum est, de memoria deleatur. Solemnitas enim ab eo

¹ Cod. Cass. vii, fol. 266 addit in fine: Domino adjuvante et corda vestra in secreto ædificante. Ergo deinceps lectiones audivimus. — ² Alias de tempore 186.